

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

**Nota van antwoord bij
Natura 2000-beheerplan
Groote Peel, Deurnsche Peel & Mariapeel
(139-140)**

**Beantwoording inspraakreacties op
Ontwerpbeheerplan maart 2016**

Datum oktober 2017

Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Brabant in samenwerking met de Provincie Limburg en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
T: (073) 681 28 12
W: www.brabant.nl

Provincie Limburg
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
T: +31 43 389 99 99
W: www.limburg.nl

Loket van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)
088-0424242
infobeheerplannenN2000@rvo.nl

Provincie Noord-Brabant

provincie limburg

Inhoud

Deel A: Inleiding—4

Deel B: Inspraakreacties—8

- 1   Proces, communicatie en beleid—8**
- 2   Bestaand gebruik, instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen—10**
  - 2.1   Bestaand gebruik—10
  - 2.2   Onderbouwing maatregelen—13
- 3   Uitvoeringsprogramma en monitoring—16**
  - 3.1   Wijze van uitvoering maatregelen—16
  - 3.2   Verwachte schade en overlast door maatregelen—17
  - 3.3   Monitoring—26
- 4   Juridische aspecten en vergunningverlening—28**
- 5   Ambtelijke wijzigingen—32**

Deel A: Inleiding

Inleiding en leeswijzer

In deze nota van antwoord beantwoordt Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant het bevoegd gezag voor de Natura 2000-gebieden Groote Peel, Deurnsche Peel & Mariapeel (139-140), in samenwerking met Gedeputeerde Staten van Limburg, de zienswijzen (inspraakreacties) op het ontwerpbeheerplan Groote Peel, Deurnsche Peel & Mariapeel (139-140). Het ontwerpbeheerplan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het in dit Natura 2000-gebied gaat en met welke maatregelen deze doelen behouden kunnen worden.

Het bevoegd gezag heeft het ontwerpbeheerplan ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het beheerplan staan. De reacties zijn in deze nota van antwoord verwerkt. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het beheerplan hebben geleid.

Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatscourant op 5 september 2016. Van 5 september 2016 tot 17 oktober 2016 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het ontwerpbeheerplan. Tijdens deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen. Op 14 september 2016 is er een informatieavond georganiseerd in Helenaveen. Tijdens deze avond was er een informatiemarkt waar deskundigen rondliepen voor de beantwoording van vragen en waar informatiemateriaal ter beschikking werd gesteld.

Inspraak

De staatssecretaris ontving op de aangeboden stukken in totaal reacties van 53 insprekers. Dit betroffen 46 reacties van individuele agrariërs, 2 particulieren, 2 belangenorganisaties en 3 overheidsorganisaties.

Verreweg de meeste reacties gaan over de voorgestelde vernattingsmaatregelen, het mogelijke verbod op beregening in extreem droge jaren en de verwachte schade die dit gaat opleveren voor de belanghebbenden. Daarnaast reageren insprekers vooral op mogelijke onvolkomenheden in de gevolgde procedure, de betekenis voor het bestaand gebruik, de te nemen maatregelen en de communicatie rond het opstellen en uitvoeren van het beheerplan.

Zienswijzen op begrenzings- en doelstellingen

Zienswijzen die betrekking hebben op begrenzings- (H1) en instandhoudingsdoelstellingen (H2) zijn niet ontvankelijk. De instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgelegd in het aanwijzingsbesluit waarop geen zienswijzen meer kunnen worden ingediend. Het besluit tot aanwijzen van het gebied Groote Peel, Deurnsche Peel & Mariapeel als Natura 2000 gebied is in 2009 door de minister van LNV genomen. Het is niet meer mogelijk om in te spreken op het aanwijzingsbesluit. De ter inzage legging van het ontwerpbeheerplan is een afzonderlijke procedure.

Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse

De beschikbare ontwikkelingsruimte, de verdeling en de beleidsregel PAS zijn onderdeel van de landelijke PAS en de provinciale uitwerking daarvan. Deze staan los van het beheerplan. Het beheerplan verwerkt de vastgestelde PAS-gebiedsanalyse en PAS-maatregelen vanuit de gebiedsanalyse, maar geeft geen aanvullend beleid in relatie tot stikstof.

Veel van de ingebrachte zienswijzen gaan over de maatregelen in de waterhuishouding van het gebied. Deze voorgestelde maatregelen zijn onderdeel van de herstelmaatregelen voor de PAS. Deze maatregelen worden mede genomen om ontwikkelruimte te scheppen voor bedrijvigheid die stikstofdepositie veroorzaakt. De PAS-gebiedsanalyse heeft afzonderlijk van het ontwerpbeheerplan ter inzage gelegen. Zienswijzen op de PAS-gebiedsanalyse zijn in het kader van dat traject beantwoord en hebben mogelijk geleid tot aanpassingen van de gebiedsanalyse. De maatregelen daarin zijn vastgesteld en staan in die vorm niet meer open voor bezwaar of beroep. Zienswijzen daarop zijn dan ook niet meer ontvankelijk en zijn om die reden niet opgenomen in deze Nota van Antwoord. Meer informatie over de PAS vindt u op www.pas.natura2000.nl.

De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. Met de uitvoering van de herstelmaatregelen zal, indien mogelijk, buffercapaciteit worden ingebouwd die in tijden van extreme neerslag water kan bergen. Het neerslagoverschot wordt dan niet meer direct afgewenteld op het omliggende gebied maar zal over een langere periode langzaam worden vrijgegeven op het watersysteem buiten het natuurgebied. In het gebied Leegveld zijn hier al plannen voor ontwikkeld. Op dit moment is er in het gebied Leegveld vrijwel geen berging, het ontwerp biedt een grote plus voor het omliggende landbouwgebied. Daarnaast zal in het kader van de gebiedsontwikkeling Leegveld (en straks ook voor 't Zinkse en Heitakse Peel) in samenspraak met de omgeving een voorstel voor monitoring van het watersysteem worden op- en vastgesteld, zodat de invloeden en veranderingen kunnen worden gevolgd. Een vergelijkbare werkwijze is gevolgd in het Middengebied. De uitwerking van de PAS-maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden

deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing.

De uitwerking van maatregelen, zoals planmaatregelen t.b.v. waterhuishouding, zal in een besluit van een overheid worden vastgelegd. Op dit (voorgenomen) besluit zijn de wettelijke inspraakmogelijkheden van toepassing. Er wordt een planprocedure doorlopen waarbij bedenkingen kenbaar gemaakt kunnen worden bij een bevoegd gezag (waterschap of provincie). Vertegenwoordigers van belangengroepen worden veelal betrokken bij de voorbereiding van een uitwerkingsplan. Daarom wordt nu geen inhoudelijke antwoord op zienswijzen gegeven die betrekking hebben op de uitwerking van planmaatregelen.

Wateroverlast en natschade

In de zomer van 2016 is er sprake geweest van extreme weersomstandigheden die voor schade en overlast hebben gezorgd. Sommige insprekers zijn van mening dat dit mede het gevolg zou zijn van de PAS-maatregelen om de grondwaterstand te verhogen. Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij het betreffende waterschap (Waterschap Aa en Maas of Waterschap Limburg). Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast, voor natschade kan compensatie worden gevraagd. Informatie hierover vindt u via de websites van de waterschappen.

Vervolgprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak en bestuurlijk overleg over het ontwerpbeheerplan stelt het bevoegd gezag het beheerplan Grootte Peel, Deurnsche Peel & Mariapeel (139-140) definitief vast. Tegen het besluit om het beheerplan vast te stellen, is beroep mogelijk bij de Rechtbank.

Het beheerplan wordt in principe vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een evaluatie die informatie levert voor het volgende beheerplan. Het beheerplan kan met maximaal zes jaar worden verlengd.

Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de zienswijzen zijn in deze nota van antwoord alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema. Elk thema is vervolgens behandeld in een apart hoofdstuk en verder onderverdeeld in paragrafen per onderwerp. Per onderwerp zijn de betreffende inspraakreacties in zwarte tekst weergegeven, met daaronder in een cursief blauw lettertype de antwoorden van het bevoegd gezag. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een vet lettertype aangegeven.

In deze nota van antwoord zijn zienswijzen waar mogelijk geanonimiseerd verwoord. Eensluitende zienswijzen zijn samengevoegd en van een antwoord voorzien.

Deel B: Inspraakreacties

De inspraakreacties zijn gegroepeerd naar een aantal thema's. De ingebrachte zienswijze(n) wordt eerst omschreven. Daaronder staat in een *cursief blauw lettertype* het antwoord vermeld. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een **vet lettertype** aangegeven.

1 Proces, communicatie en beleid

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het proces, de communicatie, de plannen en het beleid.

Proces

Inspreker pleit voor afstemming tussen de verschillende beleids- en uitvoeringsorganen die een rol hebben in het gebied.

Wij zijn voorstander van een goede afstemming tussen de verschillende beleids- en uitvoeringsorganen die een rol hebben in het gebied en dit vormt ook ons uitgangspunt voor het vervolgproces.

Inspreker verzoekt af te zien van vaststellen van het ontwerpbeheerplan totdat er een zorgvuldiger afweging heeft plaatsgevonden van de externe gevolgen van maatregelen ten aanzien van belangen in de land- en tuinbouwgronden die grenzen aan het Natura 2000-gebied. Daarbij dienen ook passende maatregelen te worden genomen ter voorkoming van schadelijke effecten buiten het gebied.

De maatregelen voor vernatting vormen onderdeel van de PAS. De PAS-gebiedsanalyse voor de Peelvenen heeft in een separaat traject ter inzage gelegen. Het indienen van zienswijzen m.b.t. de PAS-gebiedsanalyse is niet meer mogelijk. De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing. De gevolgen van de maatregelen worden gevolgd (monitoring).

Communicatie

Het beheerplan heeft de zorgen van inspreker met betrekking tot het vernatten van de Peel en de gevolgen voor de omliggende landbouw niet weggenomen. Zij vindt het belangrijk dat het bevoegd gezag iets met deze signalen doet.

Het vernatten vormt onderdeel van het PAS. De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor

belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing.

De uitwerking van maatregelen, zoals planmaatregelen t.b.v. waterhuishouding, zal in een besluit van een overheid worden vastgelegd. Op dit (voorgenomen) besluit zijn de wettelijke inspraakmogelijkheden van toepassing.

2 Bestaand gebruik, instandhoudingsdoelen, onderbouwing maatregelen

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het bestaand gebruik, de instandhoudingsdoelen, de onderbouwing en de sociaal economische onderbouwing.

2.1 Bestaand gebruik

Agrarisch gebruik en beregening

Insprekers willen hun huidige landbouwkundige activiteiten, tevens het gebruik van bestaande beregeningsputten, ongewijzigd kunnen voortzetten, zonder dat zij daarvoor vergunningplichtig zijn/worden inzake de Natuurbeschermingswet.

*Bij ongewijzigd gebruik is doorgaans geen vergunning nodig in het kader van de Wet natuurbescherming (voorheen de Natuurbeschermingswet). Wel kunnen de waterschappen het gebruik van beregening reguleren. In het beheerplan is op pagina 102 en verder beschreven wat het effect is van beregening op de Instandhoudingsdoelen. **De tekst is, mede naar aanleiding van deze zienswijze, aangescherpt en het beleid ten aanzien van beregening toegevoegd.***

In het verleden is afgesproken met het NLP (Nieuw Limburgs Peil) dat de agrarische ondernemers ook in tijden van droogte mochten beregenen. Inspreker vraagt aan te geven waarom deze afspraken in het voorliggend beheerplan aangetast lijken te worden. Inspreker maakt bezwaar tegen bepaling in het beheerplan: "In een extreem droog jaar zal er op den duur een beregeningsverbod worden ingesteld zodat er niet teveel grondwater onttrokken wordt". Los daarvan is het niet onderbouwd of bij extreme droogte de onttrekking van grondwater door de landbouw een extra wezenlijk negatief effect heeft op de natuur. Inspreker geeft aan dat het verbod om bij grote droogte te beregenen in het buffergebied onnodig is, omdat het valt onder de afspraken voor waterbeheer, peilgestuurde drainage e.d. Het voorstel op blz.108 kan geschrapt worden.

Naar aanleiding van deze zienswijze is de tekst in paragraaf 4.3 aangepast. De mogelijke effecten in een extreem droog jaar zijn nader geduid en het beleid van het waterschap is toegevoegd.

Insprekers geven aan dat het beleid van het Waterschap Aa en Maas ten aanzien van beregening als volgt is:

Het Waterschap Aa en Maas heeft dit beleid in 2014 vernieuwd op basis van een Passende Beoordeling. Het vigerende beleid voorziet in een regeling waarbij het Dagelijks Bestuur een onttrekkingsverbod in kan stellen bij grote droogte in het voorjaar (ijkdatum 1 april). Als het pas later in de zomer extreem droog wordt, dan kan het Dagelijks Bestuur van het waterschap, vanuit een calamiteitsituatie, besluiten om een verbod in te stellen. Tevens is er in de huidige beschermingszones rondom de Peelvenen standaard een onttrekkingsverbod voor graslandberegening tot 1 juni. Bij aanhoudende droogte wordt dit verbod (tijdelijk) opgeheven, middels de zogenaamde 5%-regeling. Met betrokken partners van provincie(s), natuur en landbouw zijn we in gesprek om die regeling, inclusief flankerende maatregelen, op te heffen per 2021. In de context van het herstel van de natuur in de Peelvenen benadrukt inspreker het belang om dit per 2021 door te voeren. Het beheerplan geeft aan dat onbekende en nieuwe beregeningsputten in de beschermingszone getoetst moeten worden aan de Natuurbeschermingswet. Het Waterschap Aa en

Maas verleent in beginsel geen nieuwe vergunningen voor grondwaterberegening in de beschermingszones. Met deze aanvulling wordt verduidelijkt dat er in principe geen mogelijkheid is voor een nieuwe beregeningsput.

We danken de inspreker voor de toelichting en zullen de tekst in het beheerplan dienovereenkomstig aanpassen. *Aanvullend merken we op dat het aanbrengen van nieuwe putten in het kader van waterschapsbeleid, en derhalve ook in het kader van dit beheerplan, uitgesloten is, tenzij het de verplaatsing van een bestaande te saneren put betreft, die voldoet aan de hiervoor door het waterschap Peel en Maasvallei (nu Waterschap Limburg) bij beleidsregels gestelde randvoorwaarden.*

Inspreker stelt voor om de tekst over de regels voor drainage aan te passen, zodat deze goed aansluiten op de vigerende keur van het waterschap met als tekstsuggestie: *Regels attentiegebied*

Het Waterschap Aa en Maas hanteert regels om verdroging van de natte natuurparels te voorkomen. Er geldt een stand-still beginsel in de attentiezone (500 meter rond Deurnsche Peel, 2 km rond Groote Peel) waardoor de hydrologische situatie niet mag verslechteren. Voor de aanleg van buisdrainage en greppels in attentiegebieden geldt een vergunningplicht (Algemene regels Keur Waterschap Aa en Maas). Hierdoor kan altijd per geval beoordeeld worden of (peilgestuurde) drainage acceptabel is. In de praktijk zal het worden toegestaan indien de cumulatieve effecten niet leiden tot een significant negatief effect op de beschermde gebieden waterhuishouding, gemeten op de rand van de natte natuurparel. In de praktijk betekent dit dan veelal een combinatie met peilopzet.

Het beheerplan wordt conform uw tekstvoorstel aangepast.

Inspreker is van mening dat drainagesystemen intact moeten kunnen blijven evenals gebruik van beregeningsputten.

Het beheerplan sluit aan bij het waterschapsbeleid van Peel & Maasvallei (thans Waterschap Limburg), waarin is vastgelegd dat alle drainages in 2018 peilgestuurd moeten zijn (deze verplichting is ingegaan vanaf 2008) en dat onttrekkingen van grondwater ten behoeve van het voorzien in de vochtbehoefte van landbouwkundige gewassen die in de vollegrond worden geteeld, niet meer nieuw mogen worden aangelegd, tenzij als een verder van het Natura 2000-gebied af gelegen vervanging van een te saneren bestaand onttrekkingspunt (deze verplichting is in 2011 ingegaan). Een bestaande niet-peilgestuurde drainage moet dus in 2018 aangepast zijn, een bestaande grondwateronttrekkingsput mag in stand blijven.

Het beleid van het Waterschap Aa en Maas ten aanzien van beregening is in 2014 vernieuwd op basis van een Passende Beoordeling. Het is nu als volgt:

Het vigerende beleid voorziet in een regeling waarbij het Dagelijks Bestuur een onttrekkingsverbod in kan stellen bij grote droogte in het voorjaar (ijkdatum 1 april). Als het pas later in de zomer extreem droog wordt, dan kan het Dagelijks Bestuur van het waterschap, vanuit een calamiteitensituatie, besluiten om een verbod in te stellen.

Tevens is er in de huidige beschermingszones rondom de Peelvenen standaard een onttrekkingsverbod voor graslandberegening tot 1 juni. Bij aanhoudende droogte wordt dit verbod (tijdelijk) opgeheven, middels de zogenaamde 5%-regeling. Met betrokken partners van provincie(s), natuur en landbouw is het Waterschap Aa en Maas in gesprek om die regeling, inclusief flankerende maatregelen, op te heffen per 2021, zie ook: www.brabant.nl/beregening

Inspreker mist de koppeling tussen het ontwerpbeheerplan en de AMvB van 9 februari 2016, waarin het weiden van vee het op of in de bodem brengen van meststoffen is vrijgesteld van vergunningplicht in het kader van de

Natuurbeschermingswet 1998. Dit was een landelijke regeling die weidegang en toedienen van meststoffen expliciet vrij stelde van de vergunningplicht. Dit was nodig vanwege jurisprudentie. Het beleid is inmiddels gedecentraliseerd en nu moeten provincies deze regeling zelf opstellen. De regeling van de Provincie Noord-Brabant heeft al ter inzage gelegen. Inspreker vindt het wenselijk dat in het beheerplan minimaal naar deze regeling verwezen wordt of nog beter om deze in het beheerplan zelf ook op te nemen.

*Het zou te ver voeren om de gehele jurisprudentie t.a.v. de Natuurbeschermingswet 1998, i.c. de Wet natuurbescherming op te nemen in het beheerplan. De betreffende vormen van gebruik zijn beschreven in hoofdstuk 4. Het beheerplan is geschreven voordat deze Algemene maatregel van Bestuur genomen werd. Hij geldt slechts voor een beperkte tijd: van 27-4-2016 t/m 31-12-2016 en is van kracht los van het beheerplan. **Vanaf 1 januari 2017 geldt de Wet natuurbescherming, waarin veel van de bevoegdheden van het rijk zijn overgedragen naar de provincies. De vrijstelling voor beweiden en bemesten is vanaf 1 januari 2017 geregeld in de Verordening natuurbescherming (Noord Brabant) en de Omgevingsverordening Limburg. Hier wordt in het beheerplan naar verwezen.***

In het ontwerpbeheerplan Deurnsche Peel en Mariapeel en de Grootte Peel is in hoofdstuk 4 beschreven welke activiteiten potentieel schadelijk zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Dit is getoetst aan de hand van de ecologische knelpunten. Daarbij wordt verwezen naar de zgn. sectornotitie landbouw, waarin de voor Natura 2000 relevante beoordeling van landbouw als huidig gebruik is beoordeeld (Quick scan bestaand gebruik – sectornotities. Steunpunt Natura 2000 & Arcadis, 2008). Deze is van toepassing voor de Peelgebieden. De definitie van landbouwkundige activiteiten en beoordeling daarvan is daarmee overeenkomstig de sectornotitie. Hierin is gesteld dat zowel beweiding, gebruik van bestrijdingsmiddelen als reguliere bemesting (volgens de mestwetgeving) buiten het Natura 2000-gebied in categorie 1 zijn ingedeeld, wat inhoudt dat schade aan natuurwaarden over het algemeen kan worden uitgesloten en vergunningverlening dus niet nodig is.

Recreatie

Inspreker pleit voor meer recreatie in de Deurnsche en Mariapeel, onder meer door

- het herstel van een oost-westroute door de Deurnsche Peel
- wandelroutes op enkele oevers van de wieden
- recreatie in de randen van het gebied d.m.v. rust- en picknickplaatsen
- recreatie op trekboten in de wieden.

Inspreker is van mening dat de Deurnsche Peel thans niet of nauwelijks toegankelijk is en dat selectief gebruik van het gebied geen afbreuk doet aan de hoofddoelstellingen in het ontwerp Beheerplan.

In het beheerplan is beoordeeld en omschreven onder welke voorwaarden het huidige en toekomstige recreatieve gebruik doorgang kan vinden. In paragraaf 4.5.4 is aangegeven dat de beheerder een recreatieplan zal opstellen waarin een zonering is aangebracht in verband met kwetsbare soorten en vegetaties. De in te voeren recreatiezonering leidt er al in de eerste planperiode toe dat in het gebied zones worden aangebracht voor de rust van (onder meer) de aangewezen doelsoorten en dat in andere gebiedsdelen recreatief medegebruik vergunningvrij kan zijn. Tevens wordt door middel van monitoring nagegaan wat de mogelijke effecten van recreatie zijn. Overigens sluit het beheerplan een verandering in recreatief gebruik niet uit zo lang het past binnen de instandhoudingsdoelstellingen.

2.2 Onderbouwing maatregelen

Inspreker geeft aan dat enerzijds agrarische gronden worden aangekocht om natuurdoelen te realiseren en dat anderzijds de mogelijkheid wordt gecreëerd om megastallen op te richten. Deze nieuwe bedrijven zijn qua verhouding en qua hoeveelheid dieren vele malen groter en vervuilen meer dan de aan te kopen/aangekochte bedrijven, waardoor de negatieve effecten op het natuurgebied alleen maar toenemen.

Het beheerplan omschrijft welke maatregelen van belang zijn om Natura-2000 doelen te realiseren. Een van die maatregelen betreft het aankopen van gronden en het omzetten naar natuur.

Nieuwe bedrijven dienen onder meer een vergunning aan te vragen in het kader van de Wet natuurbescherming. In die vergunningsprocedure wordt getoetst of er (significant) negatieve effecten te verwachten zijn op de Natura 2000-doelen.

Inspreker is van mening dat bodemschermen (blz. 153) een oplossing kunnen bieden bij het knelpunt van de Eeuwselse Loop en vindt het opmerkelijk dat deze maatregel niet als oplossing wordt gekozen.

*De Eeuwselse Loop heeft een sterk drainerende werking op het habitatype Herstellend hoogveen in de Grootte Peel. Uit de aanvullende GGOR-studie kwam deze maatregel voor de Eeuwselse Loop als positief naar voren in de afweging tussen verdroging en vernatting en is daarom opgenomen. **In tegenstelling tot de tekst in het ontwerpbeheerplan, zal het plaatsen van bodemschermen als maatregel wel worden toegepast. Er worden verticale schermen aangelegd op de rand van Natura 2000-gebied Grootte Peel. Het beheerplan wordt op dit punt aangepast.***

Inspreker is van mening dat in verband met een effectieve bescherming extra maatregelen van belang zijn binnen een bufferzone van 2 kilometer rond het Natura 2000 gebied, mede met het oog op het Klimaatverdrag van Parijs.

In het beheerplan worden maatregelen genomen die van belang zijn voor het behalen van Natura 2000-doelstellingen. Ons inziens zijn de huidige maatregelen voldoende voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Daaronder zijn ook maatregelen buiten het aangewezen Natura 2000-gebied en beperkingen aan potentiële nadelige ontwikkelingen buiten het begrensde Natura 2000-gebied. In de Provinciale verordening Limburg zijn daar bufferzones voor opgenomen, waar het beheerplan rekening mee houdt. Het voldoen aan het Klimaatverdrag van Parijs valt buiten de reikwijdte van het beheerplan.

Inspreker is van mening dat het op zijn minst opmerkelijk is dat er aan ene kant vele miljarden worden geïnvesteerd om de vorming van broeikasgassen tegen te gaan en aan de andere kant honderden miljoenen worden gestoken in een natuurgebied om de vorming van broeikasgassen te bevorderen. Tuinders en veehouders worden straks waarschijnlijk afgerekend op de vorming van deze gassen, terwijl even verderop in het natuurgebied de vorming van broeikasgassen juist wordt gestimuleerd.

Het beheerplan Natura 2000 richt zich niet op de broeikasgassen. In het kader van de PAS zijn de veranderingen in gehalten stikstofhoudende gassen (NH₃, NO_x) meegenomen in de AERIUS-modellering van alle vormen van stikstofuitstoot. Hoogveenvorming leidt per saldo tot het vastleggen van broeikasgassen uit de atmosfeer. Om het proces van hoogveenvorming op gang te brengen vanuit open water is koolstofdioxiderijk water van belang (alleen diffusie van CO₂ naar het water levert onvoldoende koolstof voor veenmosgroei), en methaangas (CH₄), omdat deze zorgen dat er een drijvende laag (drijftil) ontstaat die noodzakelijk is voor

hoogveenvorming. Deze stoffen worden weer opgenomen door de veenmossen als bron van hun metabolisme.

Inspreker is van mening dat het beheerplan ernstig tekort schiet m.b.t. de verlaging van de ammoniakemissie uit de landbouw, waardoor de stikstofdepositie in de Peel amper of zelfs niet zal dalen.

De beoordeling in hoeverre ammoniakemissie schadelijk is voor het behalen van Natura-2000 doelstellingen heeft plaatsgevonden in een afzonderlijk traject in het kader van de PAS.

Inspreker constateert dat voor zijn bedrijf de oude EHS gepresenteerd wordt in plaats van de herijkte EHS en verzoekt om correctie van de kaart.

Figuur 4.3 in het beheerplan geeft de inderdaad een oude situatie weer (februari 2013). **Dit is toegevoegd in het beheerplan, evenals een verwijzing naar de locatie van de meest actuele kaarten met de begrenzing van de EHS.**

In het beheerplan staat (blz. 218) dat hydrologische maatregelen worden getroffen die kunnen rekenen op draagvlak in de streek. Inspreker verzoekt duidelijk te maken wat hiermee bedoeld wordt. De inspreker is van mening dat de maatregelen voor het hele gebied opnieuw moeten worden doorgerekend naar het omringende agrarische gebied met daarin opgenomen de beperkte waterafvoer van de waterschap-slotten. Inspreker stelt voor op dit punt in overleg te treden.

Tijdens de planvorming voor de PAS zijn berekeningen gemaakt die nu nog steeds het uitgangspunt zijn voor het beheerplan. Voor het overige verwijzen we u naar de tekst onder het kopje "Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse" in de inleiding.

Insprekers wijzen bevoegd gezag op het feit dat het drielandig ontginningssysteem onderdeel vormt van het beschermd stadsgezicht van de gemeente Deurne, zoals vastgelegd in het bestemmingplan. Insprekers verzoeken tot het opnemen van maatregelen om dit vaartenstelsel te onderhouden. Het niet onderhouden van dit systeem leidt tot verlanding, wat door de inspreker gelijk gesteld wordt aan het dempen van de vaarten en daarmee als een vergunningplichtige activiteit.

Onderhoud van het vaartenstelsel valt onder de verantwoordelijkheid van Staatsbosbeheer en het waterschap. In het beheerplan worden alleen maatregelen geformuleerd die gericht zijn op het behalen van Natura 2000-doelstellingen. De eerder opgenomen landschappelijke en cultuurhistorische waarden die waren opgenomen in het Beheerplan voor het Beschermd Natuurmonument Deurnsche Peel zijn met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming komen te vervallen. De Gemeente Deurne is daarmee bevoegd gezag voor het handhaven van het bestemmingsplan en het beschermd stadsgezicht.

Inspreker pleit voor het behoud van cultuurhistorie in de Peelvenen, met name in de vorm van het Wijkensysteem in de Deurnsche en Mariapeel. Hij somt daarvoor veel eerdere beleidsstukken op en geeft vele argumenten, waaronder recreatieve belangen, werkgelegenheid en refugium voor elders door vernatting verdrongen planten en dieren.

De reikwijdte van het beheerplan betreft het realiseren van Natura 2000-doelstellingen. Daar waar het in het kader van deze doelstellingen mogelijk is, wordt ook rekening gehouden met aspecten als cultuurhistorie en recreatie. In het Landinrichtingsplan Peelvenen zijn doelstellingen ten aanzien van onder andere recreatie en cultuurhistorie opgenomen.

Inspreker is van mening dat het beheerplan te weinig maatregelen bevat om de aanwezige natuurwaarden goed te kunnen behouden en zeker om hoogveen te

kunnen ontwikkelen. Met name wordt te weinig gedaan aan vernatting rondom de bestaande natuur, waardoor de waterstandsfluctuaties in de Peel veel te groot blijven.

Er heeft een zorgvuldige afweging plaatsgevonden van de benodigde maatregelen om de natura 2000 doelen te behalen. In het kader van de PAS is beoordeeld, dat het met de geformuleerde maatregelen het mogelijk is om de Natura-2000 doelstellingen voor habitats en soorten te behalen.

Inspreker is van mening dat de maatregelen onvoldoende zijn om de bestaande beregening uit grondwater als "bestaand gebruik" aan te merken.

Bestaand gebruik is een juridische term. Of er al dan niet maatregelen worden genomen, bepaalt niet of iets bestaand gebruik is. De effecten van bestaand gebruik bepalen wel hoe we er mee om gaan binnen het beheerplan, bijvoorbeeld het opnemen van extra voorwaarden. In het beheerplan is het huidig gebruik beoordeeld (zie voor een toelichting paragraaf 4.2.2), dit is opgenomen in paragraaf 4.3. GGOR-studies hebben uitgewezen dat bestaande beregening uit grondwaterputten slechts een geringe invloed op het grondwaterpeil heeft en voldoende gemitigeerd kan worden door middel van de voorgestelde maatregelen. Hiermee kan dit gebruik doorgang vinden.

Ook aanzienlijk grotere onttrekkingen van grondwater ten behoeve van het voorzien in de vochtbehoefte van landbouwkundige gewassen die in de vollegrond worden geteeld (dus niet: méér onttrekkingen, mits uitsluitend ten behoeve van optimale gewaskeuzes in de landbouw) leiden in combinatie met de uitvoering van de beschreven watersysteemmaatregelen tot verbetering van de watersituatie voor de aangewezen instandhoudingsdoelen. Op grond daarvan zijn voor de beheerplanperiode 2017-2023 de grondwateront-trekkingen 'open teelten' aan de Limburgse zijde van de Peelvenen in dit beheerplan onder de voorwaarden uit de beleidsregels van het waterschap (zie hoofdstuk 7 beheerplan) vrijgesteld van de vergunningplicht ex Wet natuurbescherming voor het onderdeel Natura 2000.

Inspreker stelt dat door het gebrek aan maatregelen de intensiteit van de beheermaatregelen (plaggen, begrazen, maaien, zagen) te hoog zal blijven, wat schade toe zal brengen aan de kwetsbare veenbodem en flora en fauna zal verstoren.

De maatregelen in het beheerplan zijn gericht op systeemherstel en herstel van een stabiele waterhuishouding ten behoeve van hoogveenontwikkeling. Daarnaast zijn tijdelijke effectgerichte maatregelen voorgesteld. Daarbij wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met de aanwezige kenmerkende flora en fauna en typische soorten. De maatregelen zijn alle gericht op herstel van de voor de Peel karakteristieke habitattypen, waarbij effecten op andere maatschappelijke functies zoveel mogelijk worden gemitigeerd. De herstelmaatregelen zijn gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijke kennis, geautoriseerd door het Ministerie van EZ en onderdeel van de eerder vastgestelde PAS en daarmee niet meer open voor inspraak.

3 Uitvoeringsprogramma en monitoring

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de wijze van uitvoering, de borging, planning, verantwoordelijkheden, de financiering en de verwachte schade van de voorgestelde maatregelen en de monitoring van die maatregelen

3.1 Wijze van uitvoering maatregelen

Inspreker heeft met de Provincie Noord-Brabant een overeenkomst gesloten over uitvoering van watermaatregelen. Tijdens de opstelling van het beheerplan zijn reeds diverse maatregelen uitgevoerd. Het beheerplan moet hierop worden geactualiseerd, in samenspraak met inspreker.

Het beheerplan heeft niet tot doel om inzicht te geven of geplande maatregelen al uitgevoerd zijn of niet. Wij zullen het beheerplan niet aanpassen op dit punt.

Inspreker pleit voor aanpassing van de plannen om de waterstanden niet snel tot boven het maaiveld op te voeren in verband met de levensmogelijkheden van daaraan niet aangepaste planten en dieren.

Bij het formuleren van de maatregelen voor vernatting is rekening gehouden met een geleidelijk opzetten van de waterstand, zodat de habitats en soorten waarvan het leefgebied beïnvloed wordt, voldoende tijd hebben om zich te verplaatsen naar de randzone, waar nieuw leefgebied zal ontstaan. Eén van de PAS-maatregelen is een onderzoek naar de vereisten voor leefgebied in de randzone.

De natuurgebieden spelen met hun grote oppervlakte een rol in de opvang en afvoer van overtollig regenwater; inspreker vraagt om bij de uitwerking van het beheerplan aandacht te houden voor extreem natte situaties (zoals in mei 2016) en de wisselwerking daarbij tussen het natuurgebied en de omgeving. Mogelijk kunnen maatregelen ten behoeve van natuurherstel en het voorkomen van wateroverlast elkaar versterken.

De maatregelen in het beheerplan zijn bedoeld voor herstel en ontwikkeling van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Het omgaan met calamiteiten is een reguliere taak van het waterschap en vormt geen onderdeel van dit beheerplan.

Insprekers eisen inspraak in de uitwerking van het opgenomen maatregelenpakket in het ontwerpbeheerplan. Specifiek daar het landbouwperceel op dit moment in het ontwerpbeheerplan wordt aangeduid als 'nieuwe natuur', leest inspreker dat dit perceel moet worden aangekocht ten behoeve van de inrichting van natuur. Dit baart inspreker zorgen, omdat dit perceel noodzakelijk is voor de voortzetting van zijn bedrijf.

Het uitgangspunt van het NNB (EHS) is, dat deze als geheel wordt gerealiseerd, inclusief de percelen "nieuwe natuur". Realisatie van (delen van) het NNB is van belang voor Natura 2000.

Mocht er in de toekomst sprake zijn van grondverwerving (aankoop en pachtvrij maken), dan is het uitgangspunt hiervoor een vrijwillige onderhandeling. In dat geval zullen tijdens diverse gesprekken verschillende alternatieven verkend worden. Als een woning/bedrijf gevestigd is op grond die verworven moet worden om de instandhoudingsdoelen te behalen, dan krijgt de eigenaar hiervan bericht van het Waterschap. Het is aan de eigenaar en zijn/haar adviseurs om bedrijfs- en persoonlijke belangen tijdens deze gesprekken goed naar voren te brengen. Uiteraard heeft het Waterschap oog voor ieders belangen en zal zo mogelijk met de

eigenaar meedenken. Slechts een beperkt aantal gronden dat benodigd is voor het uitvoeren van de PAS-herstelmaatregelen, zal op basis van volledige schadeloosstelling worden verworven. Hierover zal individueel contact opgenomen worden met de betreffende grondeigenaren. Voor het overige verwijzen we u naar de tekst in de inleiding onder het kopje "Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse".

Insprekers eisen inspraak in de uitwerking van het opgenomen maatregelenpakket in het ontwerpbeheerplan.

Voor het antwoord op deze zienswijze verwijzen we u naar de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse. Bij de uitwerking van het maatregelenpakket inzake waterbeheer wordt een planprocedure doorlopen waarbij bedenkingen kenbaar gemaakt kunnen worden bij een bevoegd gezag (waterschap of provincie). Vertegenwoordigers van belangengroepen worden veelal betrokken bij de voorbereiding van een uitwerkingsplan.

3.2 Verwachte schade en overlast door maatregelen

Insprekers verwacht schade als gevolg van het beregeningsverbod in extreem droge jaren op pag. 108 en stellen bevoegd gezag aansprakelijk.

Het beheerplan sluit aan bij het waterschapsbeleid ten aanzien van beregening en geeft geen nieuwe randvoorwaarden.

Inspreker geeft aan dat op blz. 133 is aangegeven dat in het agrarisch gebied in de omgeving van de Natura 2000-gebieden alle drainage peilgestuurd moet worden. Indien inspreker de afwatering van zijn percelen moet aanpassen naar een peilgestuurde drainage dan wil inspreker daar volledig voor gecompenseerd worden. Het beleid van het waterschap Peel en Maasvallei (Waterschap Limburg) houdt in, dat uiterlijk in 2018 alle drainages peilgestuurd moeten zijn; deze verplichting is niet nieuw maar bestaat al sinds 2008. In de hydrologische analyses voor de PAS-maatregelen, en derhalve ook in het beheerplan, is daarom de aanwezigheid en werking van peilgestuurde drainage als uitgangspunt genomen. In de kosten hiervan wordt geen tegemoetkoming gegeven. Ook Waterschap Aa en Maas is pilots begonnen met peilgestuurde drainage. Dit betreft o.m. uitwerking van dit beheerplan: Waar mitigerende maatregelen noodzakelijk worden geacht in Brabant kan aanpassing van traditionele drainage naar peilgestuurde drainage worden overwogen. Ondiepe ligging van drainage buizen is van belang om vernatting te voorkomen zonder invloed op de diepere grondwaterstroming te veroorzaken.

Inspreker meent dat het plan onvoldoende weergeeft of en welke nadelige gevolgen er zijn voor de genoemde percelen en op welke manier deze (nadelige) gevolgen worden gecompenseerd.

We verwijzen u naar de tekst onder het kopje "Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse" in de algemene inleiding.

Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap. Het bestaande beleid inzake nat schade wordt toegepast. Informatie hierover via websites van waterschappen

Inspreker geeft aan dat conform kaart 6.2 zijn eigendom binnen de EHS ligt en direct grenst aan zone 1 van het Natura 2000-gebied met doelstelling "actief en herstellend hoogveen". Dit houdt in dat het waterpeil omhoog is gegaan, zal gaan en op dit hoge peil gehandhaafd zal worden. Dit betekent (nu al ervaren) kwel en dus natte voeten. Normaal onderhoud en beheer van het perceel is niet meer mogelijk en een ongestoord genot van de eigendom ook niet.

De maatregelen waar inspreker naar refereert vallen onder de PAS. Zie de algemene inleiding onder het kopje "Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse". Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover via websites van waterschappen.

De maatregelen 'dempen sloten en verwijderen drainage' en 'plaatsen bodemscherm' zoals opgenomen in figuur 5.29 (blz. 152) voor het perceel van inspreker komen niet overeen met de afspraken, zoals die op dit moment lopen met het waterschap Aa en Maas. Bij het verwijderen van de peilgestuurde drainage ter plaatse zal het landbouwkundig gebruik vrijwel onmogelijk gemaakt worden. Inspreker kan dan ook niet akkoord gaan met de voorgestelde maatregelen zoals opgenomen. De maatregelen zoals opgenomen in figuur 5.29 (blz. 152) komen niet overeen met de afspraken, zoals die op dit moment zijn gemaakt.

Dit betreft planmaatregelen ter realisatie van NNB (EHS) in de periode tot 2027 conform het huidige beleid van de Provincie Noord-Brabant. De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Uitgangspunt is dat het doel uit het beheerplan gehaald wordt. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing. Als een woning/bedrijf gevestigd is op grond die verworven moet worden om de instandhoudingsdoelen te behalen, dan krijgt de eigenaar hiervan bericht van het waterschap. Het is aan de eigenaar en zijn/haar adviseurs om bedrijfs- en persoonlijke belangen tijdens deze gesprekken goed naar voren te brengen. Uiteraard heeft het waterschap oog voor ieders belangen en zal zo mogelijk met de eigenaar meedenken. Bij grondverwerving (aankoop en pachtvrij maken) is het uitgangspunt hiervoor een vrijwillige onderhandeling.

Inspreker eist indien het maatregelpakket in het beheerplan wordt uitgevoerd, schadecompensatie in de vorm van het 1m ophogen van een laaggelegen perceel in verband met verwachte extra waterschade en verlaagde opbrengst perceel en omdat naar verwachting de peilgestuurde drainage voor onvoldoende afvoer zal zorgen om extra schade te voorkomen.

Deze zienswijze heeft betrekking op PAS-maatregelen. Het ophogen van percelen komt in aanmerking voor vergoeding indien dit een compenserende maatregel in het kader van de PAS betreft. In de uitwerking van de maatregelen door de waterschappen, kan dit wellicht ingebracht worden.

Insprekers vragen een gedegen calamiteitenplan op te stellen dat inspeelt op problemen omtrent regenwateroverlast. Het Waterschap zal moeten inspelen op goede en snelle afvoer van het regenwater. De kosten van eventueel aan te leggen peilgestuurde drainage dienen volledig vergoed te worden.

Het omgaan met calamiteiten is een reguliere taak van het waterschap en vormt geen onderdeel van dit beheerplan.

Met de uitvoering van de herstelmaatregelen zal, indien mogelijk, buffercapaciteit worden ingebouwd die in tijden van extreme neerslag water kan bergen. Het neerslagoverschot wordt dan niet meer direct afgewenteld op het omliggende gebied maar zal over een langere periode langzaam worden vrijgegeven op het watersysteem buiten het natuurgebied. In het gebied Leegveld zijn hier al plannen

voor ontwikkeld. Op dit moment wordt er in het gebied Leegveld (bijna) niets geborgen dus biedt het ontwerp een grote plus voor het omliggende landbouw gebied.

Het beleid van Waterschap Peel en Maasvallei (Waterschap Limburg) houdt in dat uiterlijk in 2018 alle drainages peilgestuurd moeten zijn; deze verplichting is niet nieuw, maar bestaat al sinds 2008. In de hydrologische analyses voor de PAS-maatregelen, en derhalve ook in het beheerplan, is daarom de aanwezigheid en werking van peilgestuurde drainage als uitgangspunt genomen. In de kosten hiervan wordt geen tegemoetkoming gegeven.

Het Waterschap Aa en Maas kent deze verplichting niet, maar voert in het kader van de uitwerking, op een aantal plaatsen ook peilgestuurde drainage in.

Inspreker geeft aan dat met het stijgen van het grondwater en de vernatting van de Peel de zwermen muggen ontelbaar geworden. Wat voor maatregelen worden daarvoor genomen?

*De uitvoeringsmaatregelen met betrekking tot water nabij de woningen en dorpen zijn onderwerp van uitgebreid overleg met bewoners en dorpsraden geweest in 2015 en 2016. Daarin zijn oplossingen en bijstellingen van de maatregelen afgesproken. Alterra heeft in 2016 opdracht gekregen van de adviescommissie Mariapeel om de broedhaarden van de in het dorp Griendtsveen geconstateerde overlast van de moerassteekmug (*Aedes cinereus*) in kaart te brengen en de muggenoverlast te monitoren gedurende de uitvoeringsperiode van het LIFE+ project (2015-2018). Er hebben bijstellingen van de uitvoeringsmaatregelen LIFE+ plaatsgevonden in 2015 en deze zijn momenteel ook nog onderwerp van studie door Alterra. Overleg hierover vindt plaats met Staatsbosbeheer, Waterschap Peel en Maasvallei, gemeente Horst aan de Maas, Provincie Limburg en Provincie Noord-Brabant. De belanghebbenden worden geïnformeerd over de uitkomsten. Meer in het algemeen is in de Nota van Antwoord, Zienswijzen op het ontwerp Programma Aanpak Stikstof het volgende vermeld: Naar aanleiding van berichten hierover, heeft toenmalig Minister Verburg aan de Tweede Kamer (Kamerstuk met kenmerk 2070829130.) aangegeven hoe hiermee kan worden omgegaan door veehouders. Er zijn geen aanwijzingen dat PAS-maatregelen leiden tot een negatief effect op de volksgezondheid. Zie daarvoor ook P.F.M. Verdonschot, 'Verkenning van de steekmuggen- en knuttenproblematiek bij klimaatverandering en vernatting', Alterra-rapport 1856, 2009.*

Door vernatting van het kerngebied zal leefgebied van sommige soorten verloren gaan. Gepland is om vervangend leefgebied te creëren in de randzones die als EHS worden verworven. Inspreker is van mening dat de verschuiving van habitattypes niet mag leiden tot extra beperkingen voor de omliggende landbouw.

In het kader van de PAS-gebiedsanalyse is de afweging gemaakt op welke manier wordt omgegaan met (vervangende) leefgebieden van soorten. Deze afweging staat in het kader van het beheerplan niet opnieuw open voor inspraak, noch beroep. Inderdaad is er de mogelijkheid dat habitattypen zich gaan verplaatsen of uitbreiden; uitbreiding is voor een aantal habitattypen zelfs expliciet doel. De omvang van de habitattypen zal in een volgend beheerplan worden vastgelegd. Het kan leiden tot een andere verdeling van de externe werking, bijvoorbeeld via het rekenmodel van AERIUS. Bestaand gebruik zal daarvan geen hinder ondervinden. Nieuwe ontwikkelingen waarvoor een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming vereist is, zullen worden getoetst aan de effecten op de dan voorkomende habitattypen en aangewezen soorten. Overigens gaat het bij de betreffende verschuivingen naar de EHS- (of NNN-) gebieden veelal om verschuiving van soorten en niet om verschuiving van habitattypen.

Inspreker is van mening dat peilgestuurde drainage (pag. 133) alleen verplicht gesteld kan worden indien er volledige financiële vergoeding tegenover staat net zoals in Limburg het geval is.

Het beleid van het waterschap Peel en Maasvallei houdt in, dat uiterlijk in 2018 alle drainages peilgestuurd moeten zijn; deze verplichting is niet nieuw maar bestaat al sinds 2008. In de hydrologische analyses voor de PAS-maatregelen, en derhalve ook in het beheerplan, is daarom de aanwezigheid en werking van peilgestuurde drainage als uitgangspunt genomen. In de kosten hiervan wordt geen tegemoetkoming gegeven. In Brabant is er momenteel geen verplichting om alle drainage om te bouwen naar peilgestuurde drainage. In Noord-Brabant wordt nog in pilots gewerkt aan peilgestuurde drainage. Waar mitigerende maatregelen noodzakelijk worden geacht in Noord-Brabant kan aanpassing van traditionele drainage naar peilgestuurde drainage worden overwogen. Ondiepe ligging van drainagebuizen is van belang om vernatting te voorkomen zonder invloed op de diepere grondwaterstroming te veroorzaken. Dit is opgenomen in het beheerplan.

Volgens het beheerplan dienen extra maatregelen genomen te worden indien doelstellingen niet bereikt worden. Daarbij wordt gedacht aan uitbreiden van bufferzones rond de Peel (blz. 170) met peilverhoging en bestaande waterputten voor beregening van landbouwgronden saneren (blz. 218). Bestaande rechten kunnen niet zomaar vernietigd worden en dienen gecompenseerd te worden.

De mogelijke extra maatregelen vormen onderdeel van de PAS. De PAS-gebiedsanalyse heeft in een afzonderlijk traject ter inzage gelegen en is na afronding integraal opgenomen in het beheerplan. Het indienen van zienswijzen op de PAS-gebiedsanalyse is niet meer mogelijk. Inderdaad is de mogelijkheid open gehouden dat nieuwe maatregelen worden getroffen als bij evaluatie van de maatregelen na de eerste beheerperiode blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen onvoldoende worden bereikt. In dat geval zullen de aangewezen overheden een nieuwe ronde van maatregelen moeten voorbereiden, die ook dan met wettelijke en gebruikelijke procedures voor participatie, inspraak, bezwaar en beroep en nadeelcompensatie zullen worden uitgevoerd.

Inspreker is van mening dat bodemschermen wel een rol kunnen spelen bij knelpunten voor uitstromen van water uit de Peel. Volgens beheerplan dienen extra maatregelen te worden genomen indien de doelstellingen niet gehaald worden waaronder het uitbreiden van de bufferzones rond de Peel (blz. 170), peilverhoging en sanering van de bestaande waterputten voor beregening (blz. 218). Inspreker stelt dat bestaande rechten niet zomaar vernietigd kunnen worden en gecompenseerd dienen te worden.

Mocht in de toekomst blijkt dat de instandhoudingsdoelstellingen onvoldoende worden gehaald, dan wordt opnieuw bepaald welke maatregelen nodig zijn en of bestaand gebruik een knelpunt vormt. In dat geval zullen de aangewezen overheden een nieuwe ronde van maatregelen moeten voorbereiden, die ook dan met wettelijke en gebruikelijke procedures voor participatie, inspraak, bezwaar en beroep en nadeelcompensatie zullen worden uitgevoerd.

In het beheerplan staat (p. 166) dat op dit moment niet alle lekken bekend zijn. Inspreker is van mening dat de lekken met spoed in beeld gebracht dienen te worden omdat het gebied gevoelig blijkt voor wateroverlast als gevolg van hevige regenval.

Het gaat hier om "lekken" in de ondergrond van de veengebieden: plaatsen waar de afsluitende bodemlagen, zoals de Formatie van Asten, ontbreken, of waar de afsluitende veenbasis (gliede en gyttja) zijn verstoord door bijvoorbeeld het graven van sloten of kanalen. Op deze plaatsen kan versneld water uit het veengebied

weglekken en via de ondergrond wegstromen naar het omringende gebied. Het dichten van het lek maakt het natuurgebied (gemiddeld) natter en het omringende gebied droger. Nuancering is wel dat dit vooral in droge tijden zo werkt; in tijden van neerslagoverschot maakt het geen verschil door de relatief kleine hoeveelheden water waar het om gaat. Het onderzoek naar deze kennislacune in de Grote Peel en Deurnsche Peel is in 2016 gestart, op basis van de aanpak die in de Mariapeel gevolgd is. Op basis van dit onderzoek wordt later (2017, 2018) beslist of en zo ja welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn; deze aanvullingen zullen via de PAS-gebiedsanalyse in procedure worden gebracht en bij een eerstvolgende herziening van het N2000-beheerplan daarin worden overgenomen.

Inspreker wordt verrast door het feit dat de verdichting van globaal de laatste 300 meter van de noordzijde van het defensiekanaal Evertsoord/ America niet heeft plaatsgevonden. In telefonisch contact met de projectleider dhr. M. Vermeulen werd aan inspreker duidelijk gemaakt, dat deze verdichting niet meer nodig was i.v.m. aanwezige leemlagen in de ondergrond. Dit bevreemdt de inspreker omdat volgens onderzoeken in het kader van LIFE+project deze verdichting wel nodig zou zijn. Inspreker maakt zich zorgen om vernatting via kwel en anderszins van zijn percelen gelegen tegen het defensiekanaal (hogere waterstand en minder verdichting ondergrond). Inspreker geeft aan dat het later aantonen waar evt. vernatting door ontstaat, een moeilijk proces wordt en stelt voor e.e.a. volgens eerder vastgesteld plan uit te voeren om discussies in de toekomst te vermijden. Voor eventuele schade t.g.v. gewijzigde uitvoering zal de inspreker de uitvoerenden verantwoordelijk moeten stellen.

De door inspreker aangehaalde maatregelen maken onderdeel uit van de PAS. Voor de beantwoording verwijzen we u naar de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse).

Inspreker geeft aan dat de hydrologische situatie van de betreffende percelen van cliënt niet mag verslechteren door het opgenomen maatregelenpakket in het ontwerpbeheerplan. Cliënt voorziet namelijk bij een hogere grondwaterstand en/of een toename van kwel, problemen met de vochthuishouding ter plaatse, waardoor de paarden welke hier in de weide lopen problemen met de hoeven kunnen krijgen. Daarnaast is het van groots belang dat de stallen droog blijven, door een hoge grondwaterstand en kwelwater kan het voorkomen dat de vloeren nat worden. Hiermee kunnen allerlei problemen ontstaan in de pluimveestallen m.b.t gezondheid van de dieren en de emissie in de stallen.

De maatregelen waar inspreker aan refereert vallen onder PAS. Voor ons antwoord verwijzen we u naar de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse).

Inspreker is van mening dat eenzijdig de focus is gelegd op wat het meest wenselijk is voor de te behouden c.q. te ontwikkelen natuurwaarden, zonder enige toets op de impact daarvan voor andere waarden. De economische schade die dreigt is buiten beeld gelaten. Dat is niet terecht.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Het beheerplan en de in de PAS-gebiedsanalyse al eerder opgenomen maatregelen dienen ertoe om de natuur in een zodanige staat van instandhouding te brengen, dat het ecologisch en juridisch verantwoord is om ook (ontwikkelings-)ruimte te bieden voor economische ontwikkelingen; de natuurgerichte maatregelen zijn derhalve voorwaarde voor de economische ontwikkeling. Economische schade aan de agrarische bedrijfsvoering als gevolg van vernatting ten behoeve van Natura 2000-doelstellingen, komt in aanmerking voor vergoeding of voor het nemen van compenserende maatregelen.

Inspreker maakt bezwaar tegen verhoging van het grondwaterpeil op adres Snoertsebaan 10.

De peilverhoging waar inspreker aan refereert, is onderdeel van PAS. Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse).

Inspreker is van mening dat de peilgestuurde drainage tot nu toe niet voldoende is geweest om wateroverlast door peilopzetting in De Bult te verhelpen, waardoor inspreker en andere ondernemers schade ondervinden, onder meer dit groeiseizoen. Met deze schade is onvoldoende rekening gehouden in de plannen. Inspreker pleit voor overleg met het Waterschap bij uitwerking van de plannen.

De maatregelen waar inspreker aan refereert zijn onderdeel van PAS. Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). In de zomer van 2016 is sprake geweest van extreme weersomstandigheden. Over eventuele natschade of het structurele streefpeilbeheer kan contact worden opgenomen met het kantoor van Waterschap Aa en Maas in Deurne.

Inspreker geeft aan dat kwel een steeds groter probleem wordt voor de omliggende landbouw. Hoe wordt dit probleem ondervangen? Hoe wordt dit kwelwater afgevoerd?

Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij het waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover vindt u via de website van het betreffende waterschap.

Inspreker verzoekt om het instellen van een schadefonds in verband met schade als gevolg vernattingsmaatregelen i.v.m. hoogveenvorming.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Voor natschade is een bedrag gereserveerd in het kader van de uitvoering van het inrichtingsplan Peelvenen. Voor natschade is het waterschap het loket om een claim in te dienen. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover vindt u via de website van het betreffende waterschap. Het instellen van een specifiek fonds is niet noodzakelijk.

In het beheerplan zijn maatregelen geformuleerd voor vernatting op basis van modelberekeningen waarbij er nog een aantal open einden en onzekerheden waren. Inspreker mist in het beheerplan de gevolgen van de maatregelen voor de omliggende landbouw en is bezorgd dat onzekerheden en open einden gerepareerd moeten worden en leiden tot verdere beperkingen voor de landbouw. Inspreker geeft aan dat haar leden merken dat landbouwgronden rond de Peel en de Bult natter worden. Inspreker gaat er nog steeds vanuit dat de ingrepen geen gevolgen hebben voor de bedrijven en verzoekt om in het beheerplan op te nemen dat nadelige gevolgen voor de landbouw voorkomen moeten worden en in het uiterste geval als deze nadelige gevolgen niet te voorkomen zijn deze volledig gecompenseerd moeten worden.

De effecten van vernatting worden gevolgd door middel van monitoring zowel binnen als buiten het Natura 2000-gebied. Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij het waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover vindt u via de website van het betreffende waterschap.

Insprekers stellen bevoegd gezag aansprakelijk voor bedrijfsschade (verminderd opbrengst en extra kosten) als gevolg van peilverhoging/vernatting.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover vindt u via de website van het betreffende waterschap.

Insprekers spreken hun zorg uit dat verhoging van de grondwaterstand in het Natura 2000-gebied ook gevolgen zal hebben in het omliggende gebied en daar zal leiden tot vernatting en verdrassing en dat compartimentering dit niet zal voorkomen. Dit zal tot schade leiden als gevolg van daling van de opbrengst, belemmering van normale werkzaamheden in voor- en najaar. Een opbrengstderving van 25% is niet ondenkbaar.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover vindt u via de website van het betreffende waterschap.

Mocht blijken dat de landbouwkundige situatie op de percelen verslechtert door het opgenomen maatregelenpakket in het ontwerpbeheerplan, dan wil inspreker daar volledig voor gecompenseerd worden.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover via websites van waterschappen.

Voor zover reeds bij voorbaat blijkt dat de maatregelen ingevolge het beheerplan voor inspreker tot gebruiksbeperkingen en waardevermindering van diens eigendommen zullen leiden, is inspreker van mening dat zijn belangen alleen dan volledig zijn meegewogen indien hij daarvoor volledig schadeloos zal worden gesteld, voorafgaand aan de vaststelling van het beheerplan.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover via websites van waterschappen.

Inspreker is van mening dat er compensatie dient te worden geboden om schade als gevolg van beheermaatregelen te vergoeden. Voor zover maatregelen toch nodig zijn moeten daarbij ook passende maatregelen worden genomen ter voorkoming van schadelijke effecten daarvan buiten het gebied.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover via websites van waterschappen.

Inspreker merkt op dat vernattingsmaatregelen voor De Bult ertoe leiden dat omliggende percelen natter worden door extra kwelwaterdruk. Doordat de peilgestuurde drainage niet altijd voldoet, klemt dit des te erger.

De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren

en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing. Informatie hierover is onder meer te vinden via de websites van de waterschappen.

In 2014 was er sprake van wateroverlast. Tot op heden heeft het waterschap onvoldoende maatregelen genomen om een soortgelijke wateroverlast te voorkomen. Inspreker verzoekt om in dit ontwerpbeheerplan aandacht te besteden aan de wateroverlast in de omringende percelen. Inspreker is van mening dat in het ontwerpbeheerplan onvoldoende aandacht is besteed aan de waterhuishouding in agrarisch gebied.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Omdat er sprake is van integrale gebiedsprocessen (par. 5.7), neemt het waterschap ook andere aspecten mee in de planvorming, zoals de kans op calamiteiten door bijv. klimaatverandering.

Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing.

Inspreker geeft het volgende aan: "Middels de Koopmansgelden is het gebied peilgestuurd gedraineerd. Er is een Nieuw Limburgs Peil ingesteld. Op 4 oktober 2013 is het provinciaal inpassingsplan Peelvenen-Mariapeel vastgesteld. Door middel van het plan werd het natuurgebied natter gemaakt en het peil verhoogd. Uit onderzoek door de provincie volgde dat het plan niet tot wateroverlast zou leiden bij de omringende agrariërs. Tijdens deze procedure is door agrariërs gewezen op de kwelwaterproblematiek. Helaas is het inpassingsplan gewoon gesteld dat de omliggende agrarische bedrijven geen overlast zouden ervaren van de plannen. Eventuele natschade zou vergoed worden op basis van de natschaderegeling."

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing.

Inspreker is van mening dat er met name in kritieke gebieden als de Mariapeel en de Peelvenen rekening dient te worden gehouden met extreme neerslag als gevolg van klimaatverandering. In juli 2014 is in het beheergebied van waterschap Peel en Maasvallei veel wateroverlast ontstaan. Doordat het water meer dan een week op de percelen stond is de oogst verloren gegaan en was er ook veel vervolgschade die pas jaren na de wateroverlast zichtbaar wordt. Het waterschap heeft de aansprakelijkheid afgewezen in verband met overmacht. Daardoor was inspreker genoodzaakt de schade via een civiele procedure te vorderen. Inspreker verzoekt

deze problemen in acht te nemen bij het vaststellen van het beheerplan. Ze willen niet blijven procederen om schade vergoed te krijgen maar een oplossing voor het gebiedsprobleem (de wateroverlast).

De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen (deze vallen onder PAS, zie ook de tekst in de inleiding 'zienswijzen PAS-gebiedsanalyse'). In de uitwerking besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. Omdat er sprake is van integrale gebiedsprocessen (par. 5.7), neemt het waterschap ook andere aspecten mee in de planvorming, zoals de kans op calamiteiten door bijv. klimaatverandering. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing. Het beheerplan is dus gericht op het behalen van de instandhoudingsdoelen en het waterschap is verantwoordelijk voor het waterbeheer en het voorkomen van wateroverlast.

In jaren met extreme neerslag, zoals 2014, is peilgestuurde drainage alleen niet voldoende om wateroverlast te voorkomen. De drainage loopt vol indien het water zoals in 2014 niet snel genoeg wordt afgevoerd. Daarom moet er ook gekeken worden naar de waterhuishouding van het natuurgebied en omliggende agrarisch gebied. Uit het beheerplan volgt niet of het gebruik van peilgestuurd drainage geëvalueerd is naar aanleiding van vernatting in het natuurgebied. Inspreker is van mening dat er meer onderzoek moet worden verricht, aangezien is gebleken dat de drainage niet werkt als er een grote hoeveelheid water door het gebied stroomt. De gevolgen van maatregelen dienen op de juiste manier in beeld te worden gebracht. *Door het waterschap wordt extreme neerslag, naast gewone neerslag en droge perioden, bij de planvorming ten behoeve van inrichtingsmaatregelen in beschouwing genomen. Aanpassing van drainagemiddelen wordt altijd afgewogen op het landbouwkundig effect en de invloed op het grondwater (stand en stroming) in het natuurgebied.*

In de gebiedsanalyse is binnen de watersysteemmaatregelen een goede balans gevonden tussen ecologische en economische belangen; dat is met een Habitattoets onderbouwd. Deze maatregelen staan derhalve in het Beheerplan niet meer ter discussie.

De effecten van uitvoering van én de systeemmaatregelen én de drainages en grondwateronttrekkingen worden met behulp van doorlopende monitoring gevolgd en als alles in werking is geëvalueerd. Het omgaan met calamiteiten is een reguliere taak van het waterschap en vormt geen onderdeel van dit beheerplan.

Inspreker ervaart al vele jaren overlast doordat er meer neerslag is gevallen en doordat de (kwel)waterdruk van onderen wordt opgevoerd door het natuurgebied. Inspreker verzoekt daarom bij het uitvoeren van de maatregelen rekening te houden met de belangen van de omliggende agrarische ondernemers. Inspreker kan zich niet vinden in een verwijzing naar de natschaderegeling. Een oplossing voor het gebiedsprobleem is belangrijk.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse).

Inspreker verzoekt duidelijk te maken welke maatregelen worden genomen om de EHS uit te breiden en op welke wijze is beoordeeld of deze werkzaamheden gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de omliggende agrarische bedrijven.

Wederom verzoek insprekers in overleg te treden met de betrokken overheden om te komen tot een totaaloplossing voor het gebied.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse).

Insprekers stellen bevoegd gezag formeel aansprakelijk en verzoeken bevestiging dat alle kosten als gevolg van schade van maatregelen zoals vastgelegd in het beheerplan integraal worden vergoed.

Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing.

3.3 Monitoring

Inspreker spreekt zorgen uit in verband met de kennislacunes op pag. 13 en 166 m.b.t. de effecten van het verhogen van de grondwaterstand en kwel voor de omgeving. Ook geven uitvoering van het NLP en andere maatregelen ten behoeve van hoogveenvorming meer kweldruk en vernattende effecten naar de omgeving. Inspreker verzoekt om extra monitoring van waterstanden buiten de Mariapeel en openbare publicatie van de resultaten.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). De effecten van uitvoering van de planmaatregelen en het reguliere (waterschaps)beleid t.a.v. drainages en grondwateronttrekkingen worden gemonitord, zowel voor de ecologische aspecten als voor de economische functies.

Inspreker vraagt om de effecten van het maatregelenpakket op de landbouwkundige situatie voor de langere termijn te monitoren.

De effecten van uitvoering van de planmaatregelen en het reguliere (waterschaps)beleid t.a.v. drainages en grondwateronttrekkingen worden gemonitord, zowel voor de ecologische aspecten als voor de economische functies.

Insprekers vrezen dat een schadeclaim zal worden afgewezen met een verwijzing naar de bewijslast. Insprekers stellen voor om met het oog op toekomstige schade voor hun bedrijf een concreet perceel als referentieperceel vast te leggen als basis voor de vast te stellen schade. Op deze wijze kan opbrengstderving inzichtelijk worden gemaakt.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). Of een referentieperceel een goede methodiek is om schade vast te stellen, is aan de waterschappen ter beoordeling. In overleg met ZLTO heeft het waterschap Aa en Maas een meetnet van referentiebuizen in landbouwpercelen aangelegd (o.a. in 2001, 2005). Ook aan de Brabantse kant bevindt zich een uitgebreid net van peilbuizen. Zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap.

Gezien het feit dat gevolgen van het opgenomen maatregelenpakket in het ontwerpbeheerplan veelal pas na enkele jaren zichtbaar zijn, willen inspreker dat ook de effecten op de landbouwkundige situatie voor de langere termijn worden gemonitord. Indien uit de monitoring blijkt dat er meer negatieve effecten zijn, willen insprekers daarvoor gecompenseerd worden.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). De beoogde vernatting wordt geleidelijk aan doorgevoerd. De effecten van uitvoering van de planmaatregelen en het reguliere waterschaps-beleid t.a.v. drainages en grondwateronttrekkingen worden gemonitord, zowel voor de

ecologische aspecten als voor de economische functies. Monitoring van waterstanden vindt plaats in het natuurgebied en in (enkele) landbouwpercelen. Klachten over actuele situaties en zorgen over toekomstige wateroverlast kunnen kenbaar worden gemaakt bij een waterschap. Het bestaande beleid inzake natschade wordt toegepast. Informatie hierover via websites van waterschappen.

Insprekers missen in de paragraaf over vervolgonderzoek (6.3.1.) dat onderzocht wordt in hoeverre de maatregelen gevolgen hebben voor de agrarische activiteiten rondom het gebied. Insprekers verzoeken om inzichtelijk te maken hoe u de gevolgen van de te nemen maatregelen worden onderzocht.

Voor ons antwoord verwijzen we u naar de tekst in de inleiding (zienswijzen PAS-gebiedsanalyse). De waterschappen maken in hun uitwerking ook duidelijk hoe zij de effecten in het agrarisch gebied monitoren.

Juridische aspecten en vergunningverlening

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de juridische aspecten en de vergunningverlening.

Inspreker betreurt dat de bedrijfsontwikkeling weer meer beperkt wordt door nieuwe vergunningplichtige activiteiten.

De belemmeringen voor bedrijfsontwikkelingen met betrekking tot stikstofdepositie vloeien direct voort uit de PAS en de PAS-gebiedsanalyse en zijn derhalve in een ander kader vastgesteld. Ook de belemmeringen ten aanzien van drainages, het onttrekken van grondwater ten behoeve van het voorzien in de vochtbehoefte van landbouwkundige gewassen die in de vollegrond worden geteeld, en ander watergebruik vloeien voort uit andere beleidskaders dan het beheerplan. Er zijn geen nieuwe vergunningplichtige activiteiten bijgekomen met het Natura 2000 beheerplan. In het kader van de Natuurbeschermingswet moesten alle activiteiten al getoetst worden op significante negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelstellingen. Het beheerplan voorziet juist in vereenvoudiging van de vergunningverlening in het kader van de Wet natuurbescherming waar dat ecologisch verantwoord is. Het is de functie van een N2000-beheerplan om vanuit de ecologische doelstellingen en knelpunten de noodzakelijke beperkingen en vrijheden zo expliciet mogelijk vast te stellen, zodat er voor alle partijen en belanghebbenden duidelijkheid ontstaat over de gebruiksmogelijkheden van gronden. Het maken van een integrale vrijstellingsregeling (al dan niet met voorwaarden) van het bestaande gebruik, ter vervanging van individuele vergunningprocedures, is derhalve een expliciet doel van het beheerplan en brengt voor de belanghebbenden en de overheden een reductie van administratieve lasten met zich mee. Deze vrijstellingsregeling is daartoe onderbouwd met analyses en bewijsvoering, in dit geval de habitattoets 2010 uitgevoerd ten behoeve van de vaststelling van het beleid Nieuw Limburgs Peil van het waterschap Peel en Maasvallei (thans Waterschap Limburg).

Inspreker geeft aan dat hem, lezende het beheerplan een gevoel van rechtsongelijkheid bekruipt. De overheid is vrij om naar believen het (grond)waterpeil te verhogen in en rondom het Natura 2000-gebied maar zodra een agrarisch ondernemer iets wil aanpassen, bijvoorbeeld het graven van een sloot buiten het begrensde gebied (om het water buiten het gebied beter af te voeren) is dat vergunningplichtig. Vergunning aanvragen heeft weinig zin, deze zal geweigerd worden vanwege strijdigheid met de doelstellingen voor de Grootte Peel.

Ook de overheid is zeker niet vrij om wijzigingen in de waterhuishouding aan te brengen. Hiervoor zijn uitgebreide procedures noodzakelijk met tal van wettelijke mogelijkheden voor inspraak, bezwaar en beroep.

De provincies organiseren in samenspraak met de waterschappen de uitwerking van de hydrologische planmaatregelen. Daarin besteden zij, binnen de ecologische randvoorwaarden, aandacht aan het minimaliseren en mitigeren van schade van maatregelen in de waterhuishouding voor economische functies. Omdat er sprake is van integrale gebiedsprocessen (par. 5.7), neemt het waterschap ook andere aspecten mee in de planvorming, zoals de kans op calamiteiten door bijv. klimaatverandering.

De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied.

Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade

de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing, zoals die onder meer is opgenomen in de Wet natuurbescherming.

Omdat de planmaatregelen een positief effect hebben op de ecologische instandhoudingsdoelen, is voor de uitvoerende instanties alleen een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk indien zij uitvoeringsmethodieken gebruiken die tijdens de uitvoering tijdelijke negatieve effecten met zich meebrengen. Die situatie doet zich zo nu en dan voor en voor die gevallen is de vergunningplicht aan de orde (en in het verleden ook nageleefd). Maatregelen uit oogpunt van een betere agrarische bedrijfsvoering hebben in het algemeen nadelige effecten op de ecologische doelen en zijn om die reden gebonden aan de vergunningplicht en worden, zonder goede effectbepaling en onderbouwing, om diezelfde reden in de praktijk geweigerd.

Insprekers vragen om een aanpassing van het beheerplan in dier voege dat steeds per afzonderlijke maatregel (elke ingreep of beperking) alsnog een vergunningprocedure moet worden doorlopen waarbij niet enkel de positieve maar vooral ook de negatieve gevolgen worden afgewogen. Daarbij moet duidelijk worden gemaakt wat het beoogde effect is voor het betreffende Nb-wet-gebied in relatie tot wat de externe gevolgen (kunnen) zijn.

De beheerplanprocedure verloopt volgens het daarvoor bestaande wettelijk kader. Dit is recent opnieuw beoordeeld en vastgesteld door het Nederlandse parlement in de vorm van de Wet natuurbescherming. Het is juist de functie van een N2000-beheerplan om vanuit de ecologische doelstellingen en knelpunten de noodzakelijke beperkingen en vrijheden zo expliciet mogelijk vast te stellen, zodat er voor alle partijen en belanghebbenden duidelijkheid ontstaat over de gebruiksmogelijkheden van gronden. Het maken van een integrale vrijstellingsregeling (al dan niet met voorwaarden) van het bestaande gebruik, ter vervanging van individuele vergunningprocedures, is derhalve een expliciet doel van het beheerplan en brengt voor de belanghebbenden en de overheden een reductie van administratieve lasten met zich mee. Deze vrijstellingsregeling is daartoe onderbouwd met analyses en bewijsvoering, in dit geval de habitattoets 2010 uitgevoerd ten behoeve van de vaststelling van het beleid Nieuw Limburgs Peil van het waterschap Peel en Maasvallei (thans Waterschap Limburg).

Op 1 juli 2015 heeft Gedeputeerde Staten van Noord Brabant besloten om rond vier gebieden geen ontwikkelruimte ter beschikking te stellen. Veel van onze veehouderijbedrijven worden daardoor geraakt. Ze worden niet alleen geraakt door de maximale grens van 1 mol extra op de Grootte Peel en de Deurnsche Peel, maar ook door de 1 mol grens op de Strabrechtse heide.

Het besluit van de Provincie Noord Brabant is een grove schending van de eerder gemaakte afspraken. In Noord Brabant en Limburg is in een convenant vastgelegd dat er in ruil voor het extra toepassen van techniek ontwikkelruimte zou komen voor de bedrijven. De extra eisen zijn sinds 2010 van kracht, gaan een stuk verder dan de landelijke afspraken en hebben de afgelopen jaren tot aanzienlijke reducties geleid. In zes jaar tijd zijn de vergunde Brabantse stalemissies op de Deurnsche Peel met 22 % gedaald en op de Grootte Peel met 17 %. Ondanks deze goede resultaten worden we nu afgestraft. Het is frustrerend omdat bedrijven in onze buurgemeenten aan de Limburgse zijde van deze natuurgebieden wel gebruik kunnen maken van de ontwikkelruimte van de Peel.

De beschikbare ontwikkelingsruimte, de verdeling en de beleidsregel PAS zijn onderdeel van de landelijke PAS en de provinciale uitwerking daarvan. Deze staan los van het beheerplan. Het beheerplan verwerkt de vastgestelde gebiedsanalyse en maatregelen vanuit de gebiedsanalyse, maar geeft geen aanvullend beleid/kader in relatie tot stikstof. De PAS-gebiedsanalyse heeft separaat van het ontwerp-

beheerplan ter inzage gelegen. Zienswijzen op de PAS-gebiedsanalyse zijn in het kader van dat traject beantwoord en hebben mogelijk geleid tot aanpassingen van de gebiedsanalyse. Meer informatie over de PAS vindt u op www.pas.natura2000.nl.

De ontwikkelruimte is sinds de herziene gebiedsanalyse vergroot. Daar kunnen wij door het besluit van de Provincie Brabant geen gebruik van maken. De extra ruimte gaat voor een groot deel op aan de hogere emissies die worden veroorzaakt door het verhogen van de maximale snelheid naar 130 kilometer per uur. Dit is echt niet meer aan veehouders uit te leggen. Wij spannen ons in om emissies te reduceren en krijgen geen ontwikkelruimte. Het verkeer gaat harder rijden en krijgt extra ontwikkelruimte. Hoe krom kan het beleid van de overheid zijn. We vragen daarom aan de Provincie Noord Brabant om de aanvullende besluiten van 1 juli 2015 en 25 februari 2016 terug te draaien.

De beschikbare ontwikkelingsruimte, de verdeling en de beleidsregel PAS zijn onderdeel van de landelijke PAS en de provinciale uitwerking daarvan. Deze staan los van het beheerplan. Het beheerplan verwerkt de vastgestelde gebiedsanalyse en maatregelen vanuit de gebiedsanalyse, maar geeft geen aanvullend beleid/kader in relatie tot stikstof. De PAS-gebiedsanalyse heeft separaat van het ontwerp-beheerplan ter inzage gelegen. Zienswijzen op de PAS-gebiedsanalyse zijn in het kader van dat traject beantwoord en hebben mogelijk geleid tot aanpassingen van de gebiedsanalyse. Meer informatie over de PAS vindt u op www.pas.natura2000.nl.

Inspreker geeft aan dat er lange tijd onduidelijkheid is geweest over de stikstof-ontwikkelingsruimte. Het bedrijf heeft enige ruimte gecreëerd door toepassing van de beste stalsystemen volgens het Groen Labelsysteem. Door de ligging van het bedrijf nabij het Natura 2000-gebiedsdeel De Bult is geen verdere ontwikkeling meer mogelijk. Verplaatsing van het bedrijf lijkt de meest wenselijke optie zowel vanuit natuuroogpunt als vanuit bedrijfs oogpunt. Echter heeft de Gemeente Deurne door een voorbereidingsbesluit de verplaatsing binnen de gemeentegrens uitgesloten. Inspreker vraagt de provincie en de gemeente Deurne om de ontstane problemen samen op te lossen en nog eens kritisch te kijken naar de plannen met De Bult. Tevens behoudt inspreker zich het recht voor tegen deze plannen in beroep te gaan wanneer zij op enigerlei wijze de toekomstbestendigheid en huidige bedrijfsvoering in gevaar brengen.

Dit betreft de werking van de PAS. Zie ook de tekst onder het kopje "zienswijzen Pas-gebiedsanalyse" in de inleiding. De toedeling van ontwikkelingsruimte wordt niet geregeld door middel van het beheerplan. Dit onderdeel van het beheerplan staat niet open voor beroep via de beheerplan procedure.

Met het besluit van 1 juli 2015 is ook het draagvlak voor het beheerplan van de Deurnsche/Mariapeel en Grootte Peel weg. We hebben te maken met een onbetrouwbare overheidspartner die zich niet aan de afspraken houdt. Waarom zouden we er nu op moeten vertrouwen dat bij de uit te voeren maatregelen de Provincie Noord Brabant zich wel aan de afspraken houdt? Nu er geen ontwikkelruimte meer is voor onze bedrijven is er ook geen enkele reden meer om het beheerplan te steunen. De samenwerking in de adviescommissie verloopt echter wel goed. Die willen we ook continueren. Bij concrete maatregelen kijken we nog scherper wat het belang is van onze leden.

Hier wordt bedoeld op een beleidsbesluit van de Provincie Noord-Brabant t.a.v. de ontwikkelruimte van de PAS. Bezwaren hiertegen zijn via deze procedure niet ontvankelijk. Wij waarderen uw bereidheid om ten behoeve van uw leden in de adviescommissie te blijven deelnemen.

Bij de Natura 2000-gebieden ligt de kern van het probleem bij de omgekeerde bewijslast. Initiatiefnemers moeten zelf aantonen dat een nieuwe activiteit geen significante effecten heeft op de Natura 2000-doelstellingen. We vinden dat op dit punt het beheerplan tekort schiet. Het is voor agrarische bedrijven bijna ondoenlijk zelf deze bewijslast te leveren. Voor bestaand gebruik is dat in het beheerplan redelijk geregeld, voor nieuwe activiteiten biedt het beheerplan te weinig concrete aanknopingspunten. In andere beheerplannen zoals dat van de Kampina is dat meer concreet gemaakt. Het zou goed zijn als in dit beheerplan dezelfde methodiek gehanteerd wordt.

De in de Wet natuurbescherming vastgelegde procedures staan hier niet ter discussie. Hoofdstuk 8 van het beheerplan geeft uitleg over de vergunningprocedure en inzicht in welke punten nadrukkelijk bij de beoordeling van nieuwe activiteiten betrokken worden door de vergunningverleners. De uitwerking zoals in het Beheerplan Kampina is volgens dezelfde principes opgezet. Voor zover het gaat om algemene principes en vergunningverlening in de Provincie Noord-Brabant, kunt u desgewenst ideeën aan dit plan ontleen.

Het plan zoals nu voorligt, geeft onvoldoende weer welke (nadelige) gevolgen er zijn voor de genoemde percelen van de inspreker en op welke manier deze (nadelige) gevolgen worden gecompenseerd. Nu de belangen van cliënt ingevolge het ontwerp onvoldoende meegewogen zijn, is sprake van strijd met het rechtszekerheidsbeginsel.

Veel maatregelen die beschreven staan in het beheerplan zijn al vastgesteld in het kader van het PAS, en derhalve niet meer ontvankelijk voor inspraak of beroep. Het beheerplan is geschreven om duidelijk te maken welke maatregelen nodig zijn en genomen gaan worden voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Natura 2000-gebieden Deurnsche Peel en Mariapeel en Grootte Peel. Het is niet geschreven om gevolgen voor andere sectoren in beeld te brengen. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. Als maatregelen met rechtstreekse gevolgen voor belanghebbenden onontkoombaar zijn, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en is op resterende schade de wettelijke regeling voor nadeelcompensatie van toepassing, zoals die onder meer is opgenomen in de Wet natuurbescherming. Omdat er voldoende wettelijke regelingen zijn voor nadeelcompensatie, is er geen sprake van strijd met het rechtszekerheidsbeginsel.

Inspreker is van mening dat de relatie van het Natura 2000-beheerplan met het bestemmingsplan in belangrijke mate zijn eigendom schaadt.

Het beheerplan heeft geen rechtstreekse gevolgen voor het bestemmingsplan.

5 Ambtelijke wijzigingen

Er zijn enkele ambtelijke wijzigingen doorgevoerd in het beheerplan. Deze zijn ter verduidelijking van de bestaande teksten (de inhoud wijzigt niet). Het betreft de volgende aanpassingen:

- Op verzoek van provincie Limburg is de tekst in paragraaf 4.3 over 'Drainage, doorsnijding, afvoer van grond- en oppervlaktewater' en 'Berekening' aangepast.
- Vanaf 1 januari is de Wet natuurbescherming van kracht. De teksten in het beheerplan zijn hierop aangepast.
- De nieuwste versie van de PAS-gebiedsanalyse is opgenomen in het beheerplan.